

SEMINÁŘ Č. 6/20

- a) Základní kategorie spravedlnosti.
(formální vs. materiální spravedlnost,
rovnost výsledku vs. rovnost
příležitostí; distributivní vs.
vyrovnávající spravedlnost;)***
- b) Základní principy procedurální teorie
spravedlnosti ; J. Rawls.***

Aristotelovo vymezení pojmu spravedlnost

- Pojem spravedlnost se vztahuje na
- lidské jednání
- subjekt jednání
- pravidla jednání- normy
- řád pravidel či norem

Rovnost

- je podle Aristotela základním znakem spravedlnosti
- **Spravedlnost – rovnost (střed spravedlnosti) -právo**
- Současné rozlišování rovnosti:
 - a) rovnost formální,
 - b) rovnost materiální,
 - b1 rovnost výsledků
 - b2 rovnost příležitostí

Formy spravedlnosti: formální a materiální spravedlnost

- Základní znaky formální spravedlnosti

rovnost a obecnost

- „se stejným stejně s nestejným nestejně“
- „rovnost všech před zákonem“

Formální rovnost

- Formální rovnost představuje pojetí rovnosti před zákonem, tedy rovnosti de iure avšak nikoli de facto.
- Formální rovnost si klade požadavek, aby se stejnými bylo ve stejné situaci zacházeno stejně bez ohledu na společenské, sociální, etnické či jiné pozadí jednotlivce.
- Rovnost formální znamená spíše rovnost procedurální, např. požadavek gramotnosti jako podmínka pro volební právo se vztahoval shodně na všechny, nicméně v praxi bylo velké množství černochoů z tohoto práva vyloučeno, neboť

Materiální spravedlnost

- materiální spravedlnost usiluje o materiální rovnost tzn. utváření podmínek pro realizaci faktické rovnosti;
- - pro reálné utváření spravedlivých vztahů a narovnání nerovností (diskriminace) atd.
- Materiální rovnost naopak přihlíží ke skutečnostem jako jsou společenské, sociální, etnické či jiné pozadí jednotlivce a snaží se je zohlednit.
- V současné teorii spravedlnosti je snaha o spojení požadavku na rovnost s požadavkem na respektování jiné hodnoty, **v tomto případě práva na lidskou důstojnost, která zde vystupuje jako kritérium uskutečnění materiální spravedlnosti**

Konkrétní formy materiální spravedlnosti (iustitia particularis) dle povahy společenských vztahů

- Je spojená s narovnáním nerovností ve vztahu **stát -občan**

Distributivní spravedlnost

(iustitia distributiva)
rozdělování statků,
peněz,
funkcí

- Různá kritéria rozdělování (každému, co jeho jest, práce, zásluhy, potřeby)

- Je spojená s narovnáním nerovnosti při porušení řádu nebo výměny- a) svévolně: soukromoprávní vztahy

- **Výměnná spravedlnost (iustitia commutativa)** prodej, nákup, dodržování smluv

- Trestní právo: **iustitia correctiva** – odškodnění trestných

Materiální rovnost, resp. distributivní spravedlnost lze dále rozdělit na rovnost výsledků nebo na rovnost příležitostí, podle toho o jakou rovnost usilujeme.

- **Rovnost výsledků** nevyžaduje rovné zacházení, ale dosažení rovných výsledků. Rovnost ve výsledku lze také vyjádřit jako úsilí o to, aby byli „*všichni stejně v cíli*“.
- **Rovnost výsledků je protikladem formální rovnosti**
- **Rovnost výsledků je zaměřena na spravedlivější rozdělení konečných výhod, přičemž toto rozdělení může být zaměřeno na jednotlivce, určitou skupinu nebo na dosažení proporcionálního zastoupení.**

- **Rovnost příležitostí** lze sportovní terminologií vyjádřit jako úsilí o to, aby „*všichni stáli na stejné startovací čáře*“.
- **Rovnost příležitostí se nachází někde uprostřed mezi formální rovností a rovností výsledků.**

Rovnost příležitostí usiluje o odstranění

překážek, které znevýhodňují určitou skupinu např. odstranění všech kritérií

nesouvisejících se zaměstnáním. Již se

nezabývá otázkou, zda potom cíle všichni dosáhnout.

Negativa: viz např. masivní

b) Teorie spravedlnosti: materiální a procedurální

Dvě velké skupiny: i) **Materiální teorie spravedlnosti** –

- spravedlnost ztotožňují s distributivní spravedlností;
- hledají objektivní kritérium rozdělování
- hledají cesty (politické, právní) k realizaci spravedlnosti jako stavu společnosti (víra, že historický vývoj společnosti směřuje ke spravedlivé společnosti) - (Platon, Marx)

ii) Procedurální teorie spravedlnosti

- Objektivní kritérium rozdělování neexistuje,
- Hledání procedury, ze které by vzešlo objektivní kritérium spravedlivého rozdělování, co by garantovalo uskutečnění spravedlivých vztahů ve společnosti;
- J. Rawls – férová dohoda
- J. Habermas – diskurs

- Spravedlnost je strukturální vlastností společenských vztahů;

Rawlsovy principy

- První formulace obou principů zní takto:
- První: **Každá osoba má mít stejné právo na co nejširší systém základních svobod, které jsou slučitelné s obdobnými svobodami pro jiné lidi.**
- Druhý: **Sociální a ekonomické nerovnosti mají být upraveny tak, aby**
 - a) se u obou dalo rozumně očekávat, že budou k prospěchu kohokoli, a
 - b) byly spjaty s pozicemi a úřady přístupnými pro všechny....